

Секція: фінанси, гроші та кредит

Леонова А. В.

студентка факультету економічних наук

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

м. Миколаїв, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НАЦІОНАЛЬНИХ ВІДСОТКОВИХ СТАВОК НА ВАЛЮТНІ КУРСИ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ

Економічні, політичні та культурні зв'язки між різними країнами опосередковуються рухом грошових коштів, пов'язаних з оплатою товарів і послуг, ввезенням і вивезенням капіталів. Цей рух коштів у міжнародних зв'язках визначає зміст валютних відносин. Зрозуміло, що глобалізація економічних процесів, поглиблення міжнародного поділу праці, формування світового ринку та інтегрування національних господарств у світову економічну систему визначають істотне зростання ролі валютних відносин.

Для забезпечення функціонування і розвитку міжнародної економіки в цілому і окремо національних економік величезна увага приділяється валютному курсу та механізмам його встановлення. Дуже важливо утримувати власну валюту на стабільному рівні, зміцнювати її по відношенню до іноземних валют, адже це гарантує потужність і розвиток національної економіки.

Проблематика встановлення валютного курсу та факторів впливу на нього є об'єктом дослідження для багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Серед науковців, які приділяли увагу вивченню факторів впливу на валютний курс і, зокрема, впливу на нього відсоткових ставок, слід виділити П. Кругман, Ф. Мишкін, М. Обстфельд та інші. Серед вітчизняних вчених цю проблему досліджували В. Білошапка, Т. Косова,

В. Лисицький, А. Мороз, Т. Остапішин, О. Папаїка, М. Пуховкіна, М. Савлук, А. Щетинін, В. Ющенко та багато інших.

З урахуванням зазначеного, метою дослідження є виявлення впливу національних відсоткових ставок на валютний курс, дослідження основних факторів, що впливають на валютний курс, та взаємозв'язок відсоткових ставок та курсу національної грошової одиниці.

Сьогодні, коли Україна перебуває в стані економічної кризи, а її валюта за останні два роки знецінилася приблизно в 4 рази, дослідження проблеми встановлення валютних курсів та факторів, що на них впливають, є дуже актуальним. Виявлення тих чи інших факторів впливу на валютний курс дасть змогу зрозуміти, яким чином його стабілізувати і чому гривня настільки нині знецінилася, хоча НБУ і проводить заходи з її укріплення.

Роль валютного курсу та необхідність встановлення центральним банком його адекватного режиму обумовлюється впливом, який здійснює валютний курс на економіку як держави, так і іноземних країн і світову економіку в цілому. Різкі коливання валютного курсу посилюють нестабільність міжнародних економічних відносин, викликають негативні соціально-економічні наслідки, втрати одних країн та вигоди інших.

При зниженні курсу національної валюти, якщо не протидіють інші чинники, експортери або отримують експортну премію при обміні вирученої іноземної валюти, яка подорожчала, на національну валюту, яка подешевшала, або мають можливість продавати товари за цінами, нижчими від середньосвітових. Але одночасно зниження курсу національної валюти впливає на подорожчання імпорту, що стимулює зростання цін у країні, скорочення ввезення товарів та споживання або розвиток національного виробництва товарів замість імпортних. Зниження валютного курсу скорочує реальну заборгованість у національній валюті та збільшує тягар зовнішніх боргів, виражених в іноземній валюті.

Невигідним стає вивезення прибутків, процентів, дивідендів, які одержують іноземні інвестори у валюті країн перебування. У разі підвищення курсу національної валюти внутрішні ціни стають менш конкурентоспроможними, знижується обсяг експорту, що може призвести до занепаду експортних галузей національного виробництва. Імпорт, навпаки, розширюється. Стимулюється приплив у країну іноземних та національних капіталів, збільшується вивезення прибутків на іноземні капіталовкладення. Зменшується реальна сума зовнішнього боргу, вираженого в знеціненій іноземній валюті [5, с. 137].

Серед основних факторів впливу на валютний курс виділяють наступні:

- економічний розвиток країни та темпи зростання її валового внутрішнього продукту;
- стан платіжного балансу;
- темпи інфляції;
- динаміка грошової маси впливає на рівень цін, що позначається на рівні валютного курсу;
- діяльність валютних ринків та спекулятивні валютні операції;
- обсяги використання національної валюти у міжнародних розрахунках;
- валютна політика держави;
- ступінь довіри до валюти на національному та світовому ринках;
- рівень процентних ставок на ринку позначається на міжнародному русі капіталів. [4, с. 495].

Одним з найголовніших чинників, що визначають зміну валютних курсів, є відносний рівень реальних відсоткових ставок, тобто номінальних відсоткових ставок з поправкою на величину інфляції. Зміна відсоткових ставок майже завжди призводить до коливань курсів валют. Механізм такого впливу зображено на рис. 1.

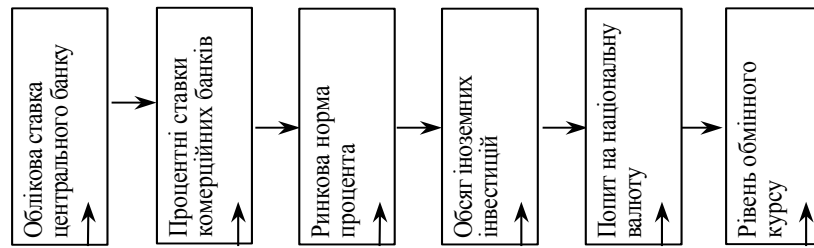

Рис. 1. Механізм впливу зміни відсоткових ставок на валютний курс [1, с. 485]

З врахуванням того, що різні відсоткові ставки (облікова, ставка по міжбанківських кредитах, ставка по кредитах та депозитах комерційних банків) змінюються синхронно, їх часто розглядають як певну абстрактну єдину відсоткову ставку [2, с. 536]. Основу розміру процентної ставки кожного банку складає величина облікової ставки національного банку. Тож для аналізу впливу відсоткових ставок на валютний курс обрано відсоткову ставку по кредитах. За курс валют взято курс гривні до долару США.

Таблиця 1

Динаміка відсоткових ставок по кредитах та валютного курсу за останні 12 місяців

Дата	Відсоткова ставка по кредитах, %	Валютний курс (грн./\$)
15.06.2014	16,2	11,72
15.07.2014	14,5	11,70
15.08.2014	16,8	13,13
15.09.2014	17,5	12,90
15.10.2014	14,8	12,95
15.11.2014	13,9	15,41
15.12.2014	18,0	15,76
15.01.2015	16,7	15,77
15.02.2015	20,1	25,91
15.03.2015	24,9	21,61
15.04.2015	22,6	21,78
15.05.2015	22,6	20,69

Джерело: Національний банк України [3]

Для більш наочного простеження динаміки побудуємо графіки залежності даних величин від часу.

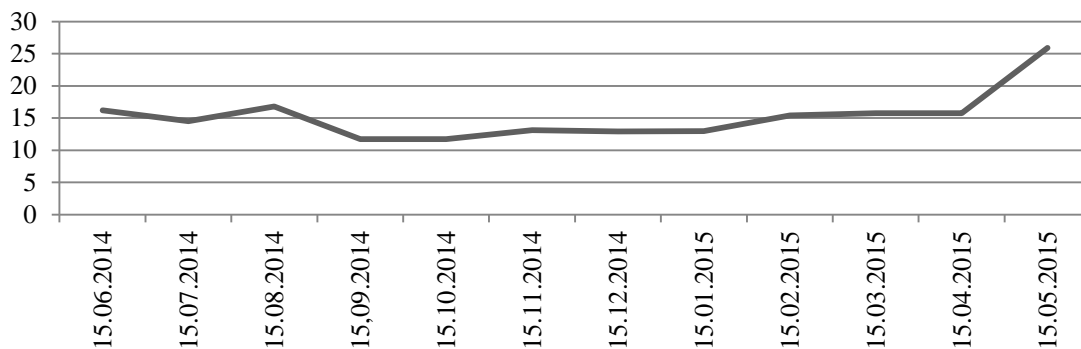

Рис. 2. Динаміка відсоткових ставок по кредитах за 12 місяців, %

Наведений графік показує, що відсоткова ставка протягом року коливалася у межах від 15 до 20% і стрімко зросла з початку нового року до 24%. В цілому вона має тенденцію до зростання. Для порівняння проаналізуємо динаміку валютного курсу за цей самий період за допомогою графіку нижче.

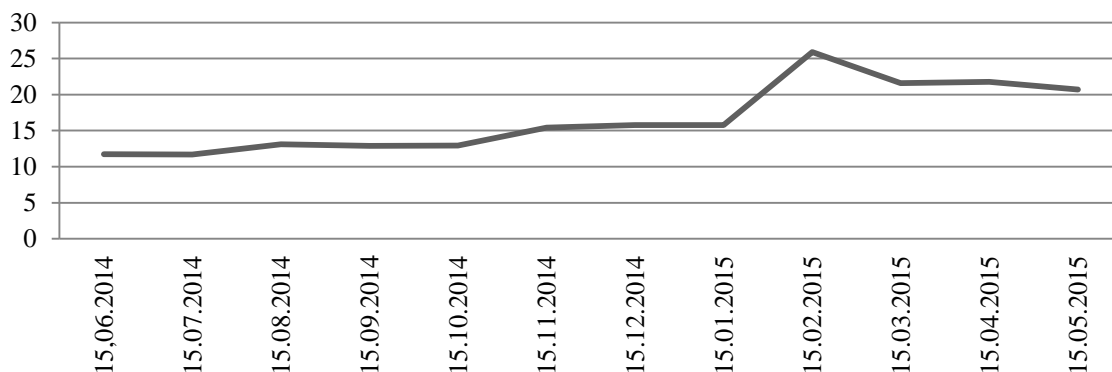

Рис. 3. Динаміка валютного курсу за 12 місяців, грн./\$

На рис. 3. показано, що протягом 2014 року курс гривні тримався на відносно стабільному рівні в межах 10-15 гривень за долар. Проте його відчутного зміцнення не відбувалося. Як і з відсотковою ставкою, відбувся стрімкий ривок з початку нового року. Якщо ж відсоткові ставки підвищувалися, що, згідно з теорією, мало б призвести до зміцнення національної валюти, то гривня всупереч цьому знецінювалася і курс становить 21 гривню за долар (а наприкінці лютого становив 30 гривень за долар). Якщо проаналізувати динаміку протягом усього періоду часу, то можна побачити, що відсоткова ставка періодично то підвищувалася, то

знижувалася, натомість курс гривні практично не підвищувався, і національна валюта мала постійну тенденцію до знецінення.

Виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок, що відсоткові ставки дійсно здійснюють значний вплив на валютний курс. Проте, якщо теоретично за зростанням ставок курс національної валюти має зміцнюватися, то на практиці ми бачимо, що він, навпаки, знецінюється. Такому явищу можна знайти пояснення. Враховуючи скрутну економічну ситуацію в Україні, вплив різних факторів майже неможливо передбачити. Перш за все така невідповідність теоретичним аспектам зумовлена причинами, які викликали зміну відсоткових ставок. Коли внутрішня реальна відсоткова ставка підвищується, то і внутрішня валюта дорожчає. Натомість якщо процентна ставка зростає через інфляційні очікування, то національна валюта знецінюється. Очевидно, що в Україні причиною зміни відсоткових ставок є саме інфляційні міркування. Крім того, наводилася гіпотеза, що підвищення національних відсоткових ставок робить національну валюту привабливою для інвесторів, і навпаки. Але, якщо вплив капіталів з країни обумовлений політичною й економічною нестабільністю, то підвищення процентних ставок не здатне зупинити цей процес. Справді, в умовах кризи і недовіри до уряду й банківської системи, високого ризику вкладення капіталів, нестійкого курсу національної валюти та відсутності належних гарантій збереження іноземних інвестицій механізм зміни відсоткових ставок не здатні адекватно впливати на динаміку обмінного курсу. Можна також відзначити деяку суперечливість аспектів впливу відсоткових ставок на економічні процеси. Так, з одного боку, підвищення відсоткових ставок центральним банком призводить до припливу іноземного капіталу в країну, приваблює інвесторів, зменшує обсяг національної валюти в обігу, проте з іншого боку висока ставка рефінансування збільшує відсоткову ставку, наприклад, кредитування бізнесу, що призводить до спаду вітчизняного виробництва і, як наслідок,

скорочення робочих місць, зростання безробіття, що, звісно, може негативно відобразитися на національній економіці в цілому. Зниження ж відсоткових ставок має обернений, але також двоякий ефект.

Тож можна дійти висновку, що динаміку валютного курсу передбачити дуже важко. Поряд із відсотковими ставками є ще маса чинників, які так чи інакше, прямо чи опосередковано, одразу або з часом, позитивно або негативно, слабо або сильно впливають на валютний курс. Тому одне лише підвищення або зниження процентних ставок навряд чи може адекватно і правильно врегулювати курс валют. Тож, навіть якщо і застосовувати зміну відсоткових ставок з метою стабілізації валютного курсу, слід робити це у комплексі з іншими заходами впливу, враховуючи вплив не лише цього одного фактору, а й інших, не менш важливих, факторів.

Література

1. Кругман П.Р., Обстфельд М. Международная экономика. Теории и политика : учебник для вузов / Пер. с англ. под ред. В.П. Колесова, М.В. Кулакова. — М.: Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 1997. — 799с.

2. Мишкин, Фредерик С. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков, 7-е издание. : Пер. с англ. — М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2006. — 880с: ил. — Парал. тит. англ.

3. Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

4. Пуховкіна М. Ф., Остапівшин Т. П., Білошапка В. С. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 180 с.

5. Центральний банк і грошово-кредитна політика : навч. посібник. / За ред.. Косової Т.Д., Папаїки О.О. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 328с.

